

Opinia

na temat krajowej strategii ochrony obszarów wodno-błotnych

W związku z trwającymi konsultacjami publicznymi zmienionego projektu „Strategii ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań”, Państwowa Rada Ochrony Przyrody przedstawia następujące stanowisko:

Rada wyraziła już 13 maja 2024 r. opinię PROP/KOE/2024-01¹ na temat wcześniejszej wersji projektu tego dokumentu. Podtrzymujemy naszą ówczesną opinię, z całą mocą ponownie podkreślając – ponad półtora roku później – **że nie można dłużej zwlekać z wdrożeniem działań zaproponowanych w Strategii**, ponieważ z każdym upływającym rokiem degradacja mokradeł Polski staje się głębsza i w coraz większym zakresie nieodwracalna.

Zwracamy w szczególności uwagę na następujące fakty:

1. Przedłużanie prac nad Strategią sprawiło, że harmonogram jej wdrażania stał się niespójny z wymogami wynikającymi z prawa Unii Europejskiej. Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną Polska jest zobowiązana do osiągnięcia do grudnia 2027 r., bez możliwości dalszego przedłużenia, celów środowiskowych dla wszystkich jednolitych części wód i dla zależnych od wód obszarów chronionych (z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w art. 4 ust. 6 i 7 RDW), a przynajmniej do wdrożenia wszystkich środków do tego niezbędnych. Rozporządzenie (UE) nr 2024/1991 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych wymaga, by do 2030 r. na co najmniej 30% arealów siedlisk przyrodniczych niebędących w dobrym stanie wdrożyć komplet działań potrzebnych do odbudowy dobrego stanu, w tym zapewniając właściwe warunki wodne do takiej odbudowy. W tym samym terminie znacząca powierzchnia wykorzystywanych w rolnictwie gleb organicznych będących osuszonymi torfowiskami powinna zostać „ponownie nawodniona”, a pozostała powierzchnia – objęta innymi środkami odbudowy gleb organicznych, obejmującymi ograniczenie ich odwadniania. W tym samym terminie powinna zostać usunięta znacząca liczba barier na ciekach, a niektóre cieki przywrócone do stanu „swobodnie płynących”, tak by przyczynić się do odtworzenia w skali UE 25 tys. km cieków swobodnie płynących. Strategia przewiduje odpowiednie działania, ale harmonogram jej wdrażania zakłada przeznaczenie trzech pierwszych lat na prace przygotowawcze, zmiany legislacyjne, reformy organizacyjne, ewentualnie na działania ograniczone do obszarów pilotażowych. Wdrażanie strategii trzeba więc rozpocząć niezwłocznie i znacząco przyspieszyć.
2. Od 2024 r. ujawniły się jeszcze mocniej istotne zagrożenia dla ekosystemów wodno-błotnych, polegające na:
 - a. dążeniach do „ochrony” brzegu morskiego w sposób niepozostawiający miejsca na naturalne procesy dynamiki brzegu morskiego oraz na odbudowę ekosystemów nadmorskich – patrz opinia PROP-KOE/2026-04 z 18 lutego 2026 r.;

¹ https://prop.gov.pl/wp-content/uploads/2024/06/PROP-KOE-24-01_Opinia_Strategia-ochrony-mokradel.pdf

b. nieuwzględnianiu potrzeb ochrony i renaturyzacji rzek oraz odbudowy rzecznych siedlisk przyrodniczych przy „usuwaniu szkód powodziowych”, planowaniu ograniczania ryzyka powodziowego (por. opinie PROP-KOE2025-03 z 25 maja 2025 r. i PROP/2026-03 z 8 lutego 2026 r.), planowaniu utrzymania rzek (por. opinia PROP/2025-06 z 30 stycznia 2025 r.), planowaniu rozwoju energetyki wodnej (por. opinia PROP-KOE/2026-03 z 16 lutego 2026 r.)².

Sugerujemy, że w części diagnostycznej omawianej Strategii należy dodatkowo zwrócić uwagę na te zagrożenia.

3. Strategia słusznie stawia za cel zmniejszenie, w ciągu 10 lat, emisji gazów cieplarnianych z osuszonych torfowisk o 30% – przez ponowne ich nawodnienie. Jest to ważny element ograniczania emisji gazów cieplarnianych, potrzebny, by przeciwdziałać zmianie klimatu. W obecnej wersji strategia unika jednak podania wartości bazowej tej emisji. Najbardziej wiarygodne dostępne obecnie oszacowanie tej wartości, bazujące na standardowych współczynnikach emisji rekomendowanych przez IPCC w dokumencie „IPCC Wetlands Supplement 2013”, to 34,7 miliony ton (Mt) ekwiwalentu CO₂ rocznie, z czego 33,5 Mt stanowią emisje *in-situ* z torfowisk odwodnionych na cele rolnictwa, leśnictwa i wydobycia torfu, a 1,14 Mt – emisje *ex situ* z wydobycia torfu³.

W tym kontekście zwracamy uwagę, że Polska, wykorzystując luki prawne systemu raportowania, w swoim raporcie krajowym o wartości emisji gazów cieplarnianych, podaje ponad 6-krotnie zaniżone wartości emisji z gleb organicznych stanowiących osuszone torfowiska, zajętych przez lasy, grunty orne, użytki zielone. Jest to konsekwencja stosowania niezgodnych z aktualną wiedzą naukową współczynników z przestarzałych wytycznych IPCC z 2006 r., wbrew zaleceniom dokumentów Konwencji Klimatycznej (Decyzja COP 9/CMP.9 zaleca stosowanie „IPCC Wetlands Supplement 2013”, a dokument „2019 Refinement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories” również wskazuje, że „IPCC Wetlands Supplement 2013” należy traktować jako aktualizację poprzednich wytycznych z 2006 r.).

Uważamy za konieczne wyraźne zaznaczenie w strategii, że jednym z jej zadań powinno być urealnienie raportowanych emisji z osuszonych torfowisk – przejście na szacowanie i raportowanie emisji z osuszonych torfowisk z wykorzystaniem „IPCC Wetlands Supplement 2013 Tier 1” – czyli standardowych, ale bardziej realistycznych współczynników emisji. W dłuższej perspektywie (4–5 lat) celowa jest budowa i wdrożenie krajowego modelu określania emisji z osuszonych torfowisk, opartego na ustalonych empirycznie, reprezentatywnych dla warunków Polski wskaźnikach (co odpowiada metodzie IPCC Wetlands Supplement 2013 Tier 3).

4. Szczególnie ważne jest ponowne nawodnienie osuszonych torfowisk użytkowanych rolniczo, w tym pilne wdrożenie narzędzi skutecznie zachęcających rolników do takich działań. Kontynuacja ich odwadniania powoduje nie tylko utratę wartości przyrodniczych i usług ekosystemowych, lecz także degradację gleb torfowych, a więc kluczowego zasobu produkcji rolnej. Zatrzymanie i odwrócenie tego procesu leży w długofalowym interesie rolników. Intensywna produkcja pasz oraz mleka na bazie osuszonych torfowisk nie jest zgodna z zasadą zrównoważonego rozwoju.

² Ważniejsze opinie PROP dostępne są pod adresem <https://prop.gov.pl/opinie>.

³ Kotowski W. 2021. Oszacowanie emisji gazów cieplarnianych z użytkowania gleb organicznych w Polsce oraz potencjału ich redukcji. Fundacja WWF Polska

Podsumowanie

Państwowa Rada Ochrony Przyrody podtrzymuje swoją wcześniejszą, generalnie pozytywną opinię dotyczącą projektu „Strategii ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań”, a także przedstawione w niej sugestie poprawek i uzupełnień. Sugerujemy jednocześnie dopracowanie dokumentu pod względem redakcyjnym.

Podkreślamy pilną potrzebę niezwłocznego rozpoczęcia i przyspieszenia wdrażania tej Strategii, aby osiągnąć zakładane w niej cele oraz dotrzymać zobowiązań wynikających z prawa UE. Rada wskazuje na narastające zagrożenia dla ekosystemów wodno-błotnych oraz konieczność uwzględnienia tych zagrożeń w części diagnostycznej dokumentu. Zwraca także uwagę na potrzebę rzetelnego raportowania emisji gazów cieplarnianych z osuszonych torfowisk oraz wdrożenia działań prowadzących do ich rzeczywistej redukcji poprzez ponowne nawodnienie i odbudowę funkcji ekologicznych tych siedlisk.

dr inż. Andrzej Kepel
przewodniczący Rady

Otrzymują:

- Pan Piotr Otawski, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
- Pan Mikołaj Dorożala, Główny Konserwator Przyrody